

«Війна та довкілля: природно-заповідний фонд України під загрозою»

«Випалена земля». Як війна впливає на екологію півдня України? : [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. Новини. – 2022. – 24 грудня. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-viyna-pivden-ekolohiya-spalena-zemlya/32191731.html>

Як війна впливає на екологію південного регіону України? Яких збитків вже зазнало довкілля Херсонщини та Запоріжжя? Наскільки тривалими можуть бути наслідки для природного середовища регіону. Керівник громадської організації «Українська природоохоронна група» Олексій Василюк розповів, у чому полягає особливість природного середовища Херсонської області.

Війною уражено понад 20% природно-заповідного фонду України постраждало від війни: [Електронний ресурс] // Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. – 06.11.2023. – Режим доступу : <https://mepr.gov.ua/vijnoyu-urazhenonad-20-prirodooohoronyh-terytorij-ukrayiny/>

Заповідні території та війна: дворічний досвід гуманітарної допомоги: [Електронний ресурс] / Олексій Василюк // Ukraine War Environmental Consequences Work Group: електронний журнал. – 2024. – 30 Січня.

За два роки повномасштабного вторгнення Росії в Україну робота багатьох природоохоронних установ була б неможливою без волонтерської та гуманітарної допомоги. Як працюють заповідники та національні парки під час війни та на окупованих територіях та як завдяки підтримці волонтерів і громадських організацій вдається зберегти природно-заповідний фонд (ПЗФ) України, читайте у статті.

Екологічні наслідки війни#Екоцид України : бібліогр. список / [уклад. : В. Вовк ; ред. Н. Лінкевич] ; Держ. б-ка України для юнацтва. – Київ : [б. в.], 2022. – 25 с. – (#Довкілля#Війна#Інформаційно-бібліографічний фронт).

Війна – це не лише інфраструктурні руйнації та смерті серед населення. На додачу війна несе небезпеку людям та природі навіть там, де активних бойових дій не було чи де вони були раніше. Таке явище називається екоцид – злочини, скоєні проти природи. Інформація, що міститься у виданні, допоможе згадати основні екологічні наслідки війни, запам'ятати шкоду завдану довкіллю. Бібліографічний список адресується широкому колу користувачів, всім, кому не байдуже ставлення до рідної природи. Доки наші збройні сили продовжують бити ворога, ми можемо підтримати тих, хто в умовах війни намагається зберегти наші ліси, степи, річки, моря та врятувати тварин.

Екологічні наслідки війни Росії проти України: якими мають бути наші дії: [Електронний ресурс] // Українська правда. Економічна правда: електронний проект. – 2024. – 9 жовтня. – Режим доступу: <https://epravda.com.ua/publications/2024/10/09/720186/>

Війна Росії проти України спричинила не лише тисячі людських жертв, але й значні негативні наслідки для навколишнього середовища. Які кроки нам необхідно взяти вже зараз, щоб подолати ці наслідки у майбутньому? І чи можливо притягнути Росію до відповідальності за екологічні злочини?

Наслідки для довкілля війни росії проти України: Електронне науково-популярне видання: [Електронний ресурс] / Анегурець О., Хазан П., Колесникова К., Куц М., Чернохова М., Гавранек М. – 2022. – Режим доступу : <https://cleanair.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/cleanair.org.ua-war-damages-ua-version-04-low-res.pdf>

Цей звіт узагальнює результати дослідження наслідків військової агресії росії для довкілля України. В ньому узагальнено та проаналізовано шкоду для довкілля, завдану російськими окупантами, впродовж 9 місяців війни. У звіті розглянуті історичні приклади завдання шкоди довкіллю внаслідок війн, механізми відшкодування завданих збитків.

Оцінка впливу воєнних дій на стан об'єктів природно-заповідного фонду України. Відновлення пошкоджених популяцій охоронюваних видів: методичні рекомендації. – Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2023. – 64 с.

У посібнику подано методику оцінки впливу воєнних дій на стан об'єктів природно-заповідного фонду України та рекомендації з відновлення пошкоджених популяцій охоронюваних видів. Експрес-діагностика фактичного стану різних природоохоронних об'єктів конкретної громади, адміністративного району чи області на територіях, які зазнали впливу воєнних дій для подальшого планування відновлювальних або інших заходів може проводитись працівниками природоохоронних установ, департаментів екології державних адміністрацій, службовцями різних рівнів тощо. Реставрація пошкоджених та/або втрачених популяцій охоронюваних видів рослин і тварин має здійснюватись професійними біологами, працівниками об'єктів ПЗФ, які мають досвід роботи з раритетними видами.

Об'єкти природно-заповідного фонду: аналіз наслідків українсько–російської війни / Удовенко І.О., Мамчур В.В., Сержантова Ю.Ю. // Український журнал природничих наук. – 2023. – № 5. – С. 126–139.

Стаття є всеосяжним дослідженням, спрямованим на вивчення й оцінку впливу військової агресії на природно-заповідні території України. Українсько-російська війна призвела не тільки до людських жертв і руйнацій міст і сіл, але й до безпрецедентних наслідків для природних резерватів країни. Особливо це стосується об'єктів природно-заповідного фонду, які є важливими для збереження унікального природного спадку України. Території, які раніше служили заповідниками для різних видів рослин і тварин, тепер стали місцем воєнних дій. Знищені лісові масиви, забруднені водойми, змінені міграційні шляхи тварин – це лише декілька із численних наслідків війни для природи. Однак війна також показала, наскільки важлива роль наукової спільноти в аналізі та відновленні природних ресурсів. Дослідники й екологи спробували визначити масштаб збитків, а також розробити стратегії для їх подальшого відновлення. Мета статті полягає в дослідженні впливу україно-російського конфлікту на екологічний стан і функціонування природоохоронних територій України. Основна увага приділена виявленню ключових проблемних зон і формулюванню рекомендацій для їх реставрації та подальшої діяльності з метою забезпечення екологічної рівноваги. Використано дослідницький аналіз для збору й узагальнення даних про екологічний стан природно-заповідних об'єктів перед військовими діями та після них. Основний акцент буде зроблено на вивченні площ, біологічного розмаїття, стабільності екосистем, а також чисельності та різноманітності флори та фауни. Використано геоінформаційний підхід для оцінки сучасних геоінформаційних систем для детального візуального аналізу та демонстрації динаміки змін у природних резерватах протягом конфлікту. Проведене Екологічне спостереження, як процес систематичного відстеження й аналізу змін у природних екосистемах, зокрема, звернення уваги на біологічне різноманіття та якість екосистемних послуг, які надаються цими територіями. Доведено, що збереження та відновлення об'єктів природно-заповідного фонду – це питання не тільки екологічної безпеки, а й національної безпеки країни. Природні резервати можуть стати символами відновлення, миру та співіснування людини із природою після років конфлікту.

Поствоєнний розвиток природно-заповідного фонду Миколаївщини / В. М. Скоробогатов, А. О. Сплодитель, І. І. Мойсієнко, О. В. Василюк, М. М. Романенко ; ГО "Українська природоохоронна група". – Чернівці : Друк Арт, 2023. – 223 с. : іл., фотоіл., табл., карти . – (Conservation biology in Ukraine).

У виданні проаналізовано втрати природно-заповідного фонду (ПЗФ) та природних екосистем на території Миколаївської області внаслідок воєнних дій. Подано узагальнену інформацію про біорізноманіття області та потенціал її території для створення нових територій ПЗФ. Публікація містить описи, карти та оригінальні фото з усіх проєктованих територій ПЗФ Миколаївщини, які на цей час перебувають на етапі погодження або підготовки проєктів створення. Більшість цих пропозицій були подані авторами книжки у 2013 році і частково актуалізують більш ранні пропозиції, які не були реалізовані в минулому. Рекомендовано для громад, біологів, географів, ґрунтознавців, геохіміків, спеціалістів у сфері охорони природи, студентів закладів вищої освіти.

ПРИРОДА ЗНИЩУЄТЬСЯ ШВИДШЕ, НІЖ ЗБЕРІГАЄТЬСЯ: ЗА МИНУЛИЙ РІК ПЛОЩА ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ ЗРОСЛА НА 0,02%: [Електронний ресурс] // «Українська природоохоронна група». – 26 січня. – 2024. – Режим доступу : <https://uncg.org.ua/pryroda-znyshhuyetsya-shvydshe-nizh-zberigayetsya/>

Протягом 2023 року в Україні створили 119 нових територій природно-заповідного фонду в 16 областях та Києві. Загальна площа нових об'єктів ПЗФ становить 13 646 га. Також розширили межі 12 територій та об'єктів у різних областях. Статус 6 об'єктів скасували. В умовах війни росії проти України в тимчасово окупованих областях (Херсонській, Запорізькій, Луганській, Донецькій) нові

природоохоронні території не створювалися. Те саме стосується природоохоронних територій в Криму.

Природно-заповідний фонд Харківської області в умовах воєнних дій / Залюбовська, О., Залюбовський, М., & Сінна, О. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії . – 2023. – № 38. – С. 7-16.

В статті проаналізовано стан природно-заповідного фонду Харківської області від початку повномасштабного російського вторгнення, яке з першого дня супроводжується активними бойовими діями на території області та є основним деструктивним чинником впливу на навколишнє середовище, у тому числі й на біологічне та ландшафтне різноманіття. Висвітлено та коротко охарактеризовано основні типи впливів війни на природно-заповідний фонд: втрата біорізноманіття, загроза червонокнижним видам, пожежі в екосистемах, хімічне забруднення від обстрілів і ракет, забруднення ґрунтів та вод нафтопродуктами, безконтрольне полювання та вирубки, шумове забруднення, мінування територій. Дослідження, результати якого представлені в даній статті, базувалось на аналізі змін лінії фронту з лютого 2022 року по листопад 2023 року і були проведені для трьох ключових, на думку авторів, дат: 3 квітня 2022 року (коли близько 30% області було окуповано), 1 серпня 2022 року (коли ворожі війська мали успіх на лівобережжі Печенізького водосховища, та до окупації потрапила низка нових об'єктів ПЗФ) та 16 вересня 2022 року (після успішного контрнаступу ЗСУ). У процесі аналізу отриманих розрахунків було укладено ряд картографічних творів та виявлено, що лідерами за сумарною площею об'єктів ПЗФ виступають Ізюмський, Чугуївський та Харківський райони, але водночас ці райони найбільше постраждали від перебування в окупації та ведення активних бойових дій під час наступальних операцій ворога та контрнаступу ЗСУ. Окрім об'єктів ПЗФ, що перебували (чи й донині є) в окупації та безпосередньо на лінії фронту розглянуто ще й об'єкти, котрі потрапляють в 30-ти кілометрову буферну зону від лінії фронту як таку, що є зоною потенційної небезпеки від влучання снарядів артилерійських систем. Більш детально розглянуто об'єкти ПЗФ, що нині перебувають в окупації, на лінії фронту чи біля державного кордону. Зокрема за відкритими даними EFFIS проаналізовано пожежі на території НПП «Дворічанський». Це дало змогу виявити найбільші пожежі за весь час «великої» війни, встановити дати та площі вигорання. За проведеним аналізом виявлено найбільш тяжкі пожежі, що охопили великі площі та знищили унікальні ландшафти заповідної зони національного парку, визначено потенційні напрями подальших досліджень та моніторингу.

Проблеми природоохоронних територій в Україні під час війни: [Електронний ресурс] / Вікторія Губарева // Ukraine War Environmental Consequences Work Group: електронний журнал. – 2024. – 31 Січня. – Режим доступу: <https://uwecworkgroup.info/uk/wartime-challenges-for-ukraines-protected-areas/>

Українська журналістка, яка досліджує вплив війни на довкілля відвідала вісім природоохоронних об'єктів в Україні та поспілкувалась зі співробітниками тих, що знаходяться в окупації. Наслідки від війни є в кожному. На території України знаходиться 8 біосферних резерватів ЮНЕСКО. Це особливо цінні за своїм ландшафтом, геологічним складом, а також складом флори та фауни території, які мають міжнародний природоохоронний статус. Ще один заповідник, що покриває майже всю Чорнобильську зону відчуження має дещо проміжний статус – він відповідає майже всім вимогам, крім однієї — на його території не проживають люди, що є обов'язковою умовою для резерватів. Відслідковано певні закономірності та проблеми, що виникають на природоохоронних територіях.

«Проблеми – на століття». Як війна РФ б'є по Криму та світовому клімату. Заповідники – для війни: [Електронний ресурс] / Вікторія Веселова, Геннадій Кравченко // Радіо Свобода. Крим. Реалії. – 2024. – 3 грудня. – Режим доступу: <https://ua.krymr.com/a/krym-pryroda-klimat-viyna/33224903.html>

Масштабний вплив російська війна з Україною має на унікальні природні території Криму. Тут розташовані шість із 19 заповідників України – особливо охоронювані території природно-заповідного фонду. Серед них – Казантипський та Опукський заповідники, Ялтинський гірничо-лісовий заповідник, мис Мартьян та інші. У російських реаліях багато цих територій втратили свій статус, а нові природно-заповідні фонди не створювалися, тому доля цих територій вимагає діяльного прояснення, заявляють у громадській організації «КримSOS», що презентувала власне дослідження про ситуацію на півострові в російських реаліях. «В умовах окупації та повномасштабної війни окупаційна влада зменшила площу діючого природно-заповідного фонду на 16,9 тисяч гектарів. При цьому рішеннями окупаційної влади було створено 15 особливо охоронюваних природних територій загальною площею три тисячі гектарів. Навіть з огляду на «новостворені» території можна констатувати втрату 17 тисяч гектарів природно-заповідного фонду, на яких тепер проводиться забудова або військова діяльність»,

– йдеться у дослідженні. Для бойових дій проти України російські військові використовують усі можливі ресурси, у тому числі й кримські заповідники.

Росія окупувала українські заповідники: як це впливає на екологію світу? : [Електронний ресурс] / Катерина Вовк // Свідомі – інтернет портал. – 2024. – 10 Січня. – Режим доступу: <https://svidomi.in.ua/page/rosiia-okupuvala-ukrainski-zapovidnyky-ia-k-tse-vplyvaie-na-ekolohiiu-svitu>

Про стан окупованих заповідників, виклики та загрози бойових дій, наслідки окупації.

Спеціальний адміністративно-територіальний режим територій природно-заповідного фонду: чинники самоврядного механізму управління / Корчовий Р. // Теоретичні та прикладні питання державотворення. – 2023. – Вип. 28. – С. 67–82.

Стратегія біорізноманіття ЄС до 2030 року: Повернення природи у наше життя. Звернення Комісії до Європейського Парламенту, Ради, Єв-ропейського Економічно-Соціального Комітету та Комітету Регіонів (не-офіційний адаптований переклад українською) / пер. з англ. О. Осипенко; ред. та адапт. А. Куземко та ін. — Чернівці : Друк Арт, 2020. — 36 с.

Публікація містить адаптований переклад документа, що був презентований у травні 2020 року Європейською Комісією. На цей час це найамбітніший природоохоронний документ в історії людства. Країни ЄС прагнуть не лише зберегти своє біорізноманіття та екосистемні послуги, пов'язані з ним, а й стати протягом десятиліття світовим лідером зі збереження та відновлення природи. Стратегія містить конкретні зобов'язання та дії, які мають бути виконані на території ЄС до 2030 року. Україна має певні зобов'язання щодо біорізноманіття в рамках Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, підписаної 2014 року. Проте, в світлі новоприйнятої Стратегії, навіть цілковите виконання всіх поставлених Угодою завдань буде вже недостатнім для досягнення Україною індикаторів, актуальних в ЄС після затвердження Стратегії. Тож цей документ можна розглядати і як дороговказ для України, без досягнення індикаторів якого подальші євроінтеграційні кроки будуть важкоуявними.

Стратегія екологічної безпеки України: соціально-економічний та правовий вимір : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., 19 травня 2023 р. / Нац. ун-т "Львівська політехніка". Науч.-наук. ін-т права, психології та інноваційної освіти ; відп. за вип. І. О. Личенко, О. І. Байк, Х. М. Марич. – Львів : Растр-7, 2023. – 244 с.

Збірник містить тези доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції щодо теоретичних проблем еколого-правової науки, правових основ сучасної екологічної політики України у сфері екологічної безпеки, правового становища органів управління у сфері екології, перспектив формування стратегії екологічної безпеки України. Збірник розрахований на наукових, науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, наукових установ, студентів, аспірантів, докторантів, практичних працівників.

Традиції заповідної справи, сучасні проблеми збереження та повоєнного відновлення територій природно-заповідного фонду : зб. наук. праць за матеріалами всеукр. круглого столу, присвяч. 160-й річниці із дня народження Фрідріха Фальц-Фейна, вченого у галузях акліматизації, тваринництва, рослинництва, заповідної справи, природокористування / Біосфер. заповідник "Асканія-Нова" ім. Ф. Е. Фальц-Фейна НААН України, ГО "Українська природоохоронна група" ; за ред. Віктор В. Шаповал. – Чернівці : Друк Арт, 2023. – 254 с. : іл., фотоіл., табл., карти. – (Conservation biology in Ukraine; вип. 32).

До збірки включені наукові праці за матеріалами круглого столу «Традиції заповідної справи, сучасні проблеми збереження та повоєнного відновлення територій природно-заповідного фонду», присвяченого 160-й річниці від дня народження Ф. Фальц-Фейна, видатного природоохоронця, громадського діяча і мецената, творця всесвітньо відомої степової оази, засновника Біосферного заповідника «Асканія-Нова». Збірка призначена для фахівців природоохоронних та науково-дослідних установ біологічного профілю, членів екологічних громадських організацій, краєзнавців, натуралістів та пропагандистів зеленого руху.

У Київській області створили 9 об'єктів природно-заповідного фонду : [Електронний ресурс] / Анна Бальчінос // URSA media – інтернет портал. – 2024. – 21 Травня. – Режим доступу: <https://ursamedia.com.ua/novyny/u-kyivskij-oblasti-stvoryly-9-obyektiv-pryrodno-zapovidnogo-fondu/>